

**ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОСНОВА ЙОГО
РОЗВИТКУ
INNOVATIVE POTENTIAL OF THE ENTERPRISE AS BASIS OF ITS
DEVELOPMENT**

АНОТАЦІЯ

Економічний розвиток національної економіки та її складових у сучасних умовах усе більше залежить від технологічних зрушень на базі інновацій. Уміння формувати й ефективно використовувати інноваційний потенціал стає вирішальним фактором забезпечення конкурентоспроможності та розвитку, вітчизняних підприємств. Саме тому важливого значення набуває процес здійснення оцінювання інноваційного потенціалу підприємства та ретельного аналізу його складових. На основі оцінки стану інноваційного потенціалу суб'єктів господарювання можна визначити подальший напрям його інноваційного розвитку і здійснювати ефективне управління інноваційною діяльністю.

Ключові слова: інноваційний потенціал, інноваційний розвиток підприємства, інноваційна діяльність, інновації.

АННОТАЦИЯ

Экономическое развитие национальной экономики и ее составляющих в современных условиях все больше зависит от технологических сдвигов в базе инноваций. Умение формировать и эффективно использовать инновационный потенциал становится решающим фактором обеспечения конкурентоспособности и развития, отечественных предприятий. Именно

поэтому важное значение приобретает процесс осуществления оценки инновационного потенциала предприятия и тщательного анализа его составляющих. На основе оценки состояния инновационного потенциала субъектов хозяйствования можно определить дальнейшее направление его инновационного развития и осуществлять эффективное управление инновационной деятельностью.

Ключевые слова: инновационный потенциал, инновационное развитие предприятия, инновационная деятельность, инновации.

SUMMARY

The economic development of the national economy and its components in today's conditions is increasingly dependent on technological innovations. The ability to form and effectively use innovative potential becomes a crucial factor in ensuring competitiveness and development of domestic enterprises. That is why the process of evaluating the innovative potential of the enterprise and thorough analysis of its components is of great importance. On the basis of assessment of the state of innovation potential of economic entities, one can determine the further direction of its innovation development and carry out effective management of innovation activity.

Key words: innovative potential, innovative development of the enterprise, innovation activity, innovation.

Постановка проблеми. При сучасних умовах господарювання визначальним чинником у сфері інноваційних досліджень та забезпечення економічної безпеки підприємства є формування його інноваційного потенціалу. Економічне зростання на основі інноваційного розвитку підприємств забезпечить вирішення комплексних завдань та системних перетворень у його діяльності. Головною умовою стимулювання інноваційного розвитку підприємства є здійснення ним інноваційної діяльності, яка уможливить спроможність нарощувати й активно використовувати організаційно-економічні, техніко-технологічні та інші інноваційні можливості, що складають інноваційний потенціал. Таким чином, актуальними

залишаються питання розвитку методичних і практичних підходів до управління інноваційною діяльністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням формування інноваційного потенціалу підприємства присвячено роботи вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як М. Бондарчук, Ю. Бажал, М. Войнаренко, Т. Васильців, В. Геєць, Т. Іванюта, С. Ілляшенко, С. Кіреєв, О. Кириченко, А. Єпіфанова., В. Семиноженко, В. Стадник, Л. Федулова й інші.

Проте дослідження доводять, що на сьогодні єдиний та цілісний підхід до створення механізму формування та управління інноваційним потенціалом підприємств є відсутнім. У свою чергу це зумовлює необхідність подальших досліджень та розробок у цьому напрямі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну увагу, яка останнім часом приділяється даній, досі існують протиріччя з питань визначення змісту та структури інноваційного потенціалу. Таким чином питання сутності та складових інноваційного потенціалу потребують більш детального розгляду. У зв'язку з цим ціллю даної статті являється механізму управління інноваційним потенціалом підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Висока динаміка зміни навколишнього середовища вітчизняних підприємств, вимагає від підприємств використання ефективної системи управління інноваційним потенціалом, що розроблений на принципах системного підходу. Така система повинна враховувати вплив зміни навколишнього середовища підприємства та використання превентивних різноманітних методів управління .

Метою при управлінні інноваційним потенціалом підприємства є підвищення його здатності швидко реагувати на зміни кон'юнктури ринку та зростання споживчої цінності продукції з метою максимального задоволення потреб споживачів. При цьому обсяг застосування інновацій на вітчизняних підприємствах у порівнянні із зарубіжними підприємствами, залишається на досить низькому рівні. Необхідність реалізації інноваційних процесів та механізму управління інноваційним потенціалом зумовлено впливом підприємств на економіку в цілому.

У зв'язку із науково-технічними нововведеннями були розроблені нові підходи до дослідження науки та практики управління, а саме: системний, ситуаційний, процесний та ресурсний.

Отже, необхідно провести усесторонній аналіз існуючих методичних підходів до управління інноваційним потенціалом підприємства. Оскільки, ситуаційний підхід виходить із системного, а ресурсний - з процесного, то аналіз повинен охоплювати два підходи, такі як: системний і процесний.

Більшість сучасних вчених у галузі управління інноваційним потенціалом виділяють наступні основні завдання інноваційного потенціалу:

- 1) визначення стратегічних напрямків інноваційної діяльності і постановка цілей у кожному з них;
- 2) орієнтація діяльності організації на інновації;
- 3) планування інноваційної діяльності організації;
- 4) вибір найоптимальнішої інноваційної стратегії розвитку для кожного напрямку діяльності;
- 5) мотивація учасників інноваційної діяльності;
- 6) організація інноваційної діяльності;
- 7) систематична оцінка результатів інноваційної діяльності.

Даний підхід цілком відображає основні цілі загальної теорії, а тому, повинен використовуватися при обґрунтуванні концепції управління інноваційним потенціалом підприємства.

Інноваційний потенціал не можна використовувати однаково ефективно для вирішення різнорідних проблем. Оскільки процес формування та подальшого розвитку інноваційного потенціалу будь-якого підприємства повинен бути заснованим на системних позиціях, проте при цьому необхідно враховувати особливості вирішуваного питання.

Зокрема, накопичений досвід при організації управління інноваційної діяльності як у нашій країні так і в промислово розвинених країнах виявив низку істотних чинників:

Застосування процесного підходу при управлінні інноваційним потенціалом має наступні переваги:

- гнучкість та адаптивність системи управління інноваційним потенціалом, що обумовлені саморегулюванням системи;
- зниження навантаження на керівників, оскільки відповідальність розподіляється між власниками інноваційних проектів;
- зниження сили та значимості дії бюрократичного механізму та його орієнтація на кінцевий продукт;
- прозорість та розуміння системи управління інноваційним потенціалом;
- можливість комплексної автоматизації процесу при управлінні інноваційним потенціалом.

Динамічність та гнучкість системи і її внутрішніх процесів, зумовлена загальним зацікавленням у збільшенні швидкості обміну ресурсами підприємства при інноваційній діяльності.

До недоліків при практичній реалізації процесного підходу на підприємстві варто віднести збільшення вимог до певного рівня кваліфікації кінцевих виконавців.

Розглянувши методологічні підходи необхідно, також, проаналізувати структурні процеси управління інноваційним потенціалом. Для того щоб, виконати цей аналіз нам потрібно розглянути функції управління, у яких розкривається сутність терміну «управління інноваційним потенціалом».

Сучасні уявлення щодо функцій управління інноваційним потенціалом характеризуються виділенням трьох груп функцій: базові, оперативні та пов'язуючі функції [1, с. 123].

На перший план виступають базові функції системи управління інноваційним потенціалом: організація, планування, мотивація та контроль.

На другому плані серед функцій системи управління є зв'язуючі функції, до яких можна віднести: комунікації, управлінські рішення, керівництво та лідерство.

Управлінські рішення характеризуються розглядом попередніх варіантів дій, вибором керівником найприйнятнішого варіанту, досягнення цілей організації, що забезпечують ефективне використання і розвиток інноваційного потенціалу серед безлічі альтернатив.

Кожна функція системи управління повинна мати своє відображення у методах управління інноваційним потенціалом.

Функції мотивації можуть розглядатися за допомогою методу реінженірингу. Даний метод допомагає суб'єктам господарювання розглядати управління інноваційним потенціалом з іншої сторони, визначити оптимальне вирішення для стимулювання підвищення інноваційного потенціалу.

Функція контролю та планування може знайти своє відображення у такому методі як контролінг, що вимірює відповідність одержаних результатів в порівнянні із поставленими цілями та планами.

Даний метод управління інноваційним потенціалом як і маркетингові комунікації охоплює у собі частку кожної функції управління потенціалом.

Підсумовуючи вищесказане можна зробити висновок, про те, що проведений аналіз підходів управління інноваційним потенціалом та розгляд функцій управління забезпечує визначення оптимального підходу до управління інноваційним потенціалом господарюючих суб'єктів. На нашу думку даний процесний підхід управління інноваційним потенціалом, варто використовувати, оскільки даний підхід охоплює у собі всі функції управління, як другорядні, так і базисні.

Процесний підхід управління інноваційним потенціалом характеризується зниженням навантаження на керівників, оскільки відповідальність розподіляється між виконавцями інноваційних проектів, і в результаті чого управління буде мати гнучку та адаптивну систему, що підходить до специфіки інновацій, тому, що інновації у процесі свого створення можуть постійно змінюватися, то така діяльність полягає у високому рівні ризиків для підприємства [2].

Для забезпечення сталого розвитку інноваційного потенціалу підприємства необхідно впроваджувати ефективний механізм управління, який забезпечить формування та реалізацію інноваційної стратегії.

Запропонований механізм управління інноваційним потенціалом підприємства представлений на рис.1.

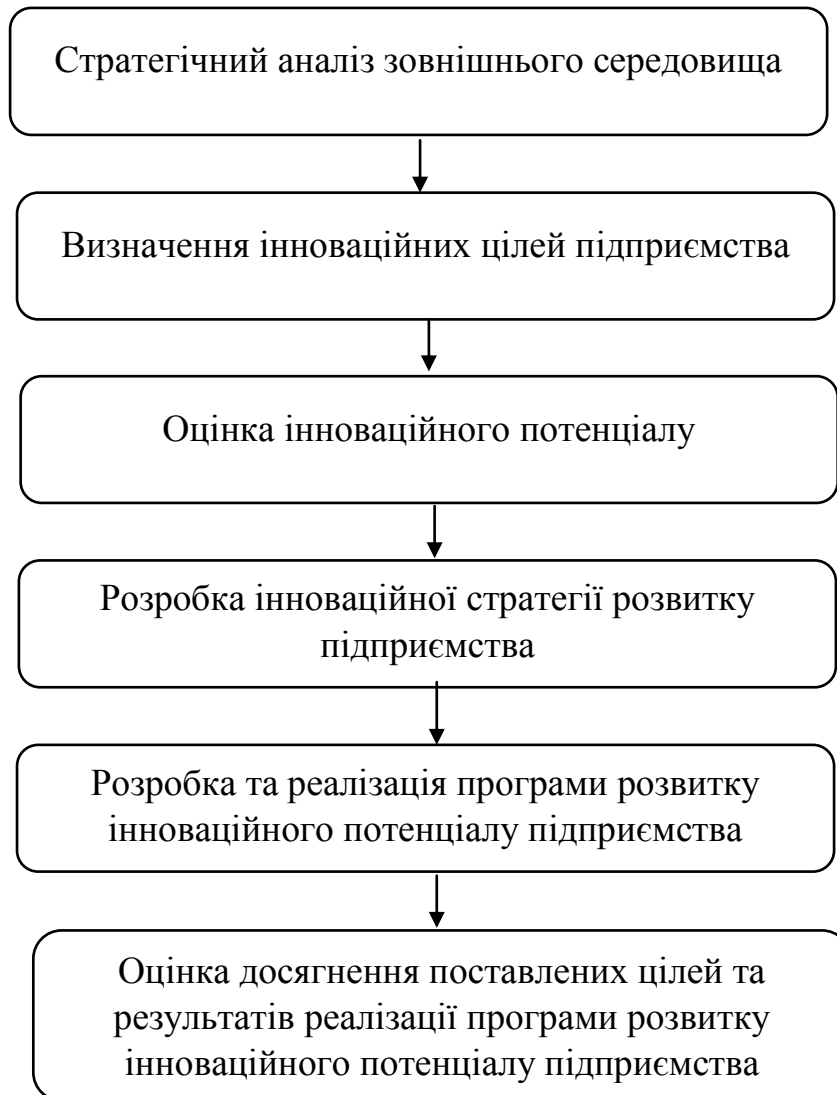

Рис.1. Механізм управління інноваційним потенціалом підприємства

Реалізація інноваційного потенціалу не відбувається випадково, тобто без цілеспрямованого впливу на нього та управління цим процесом. Тому варто визнати, що є виділяють два завдання, які стоять перед підприємством: оцінка потенціалу та його швидка реалізація.

Для оцінки потенціалу підприємства пропонується застосовувати відповідну систему показників, а для його реалізації необхідні:

- розроблення системи модулів зміни, які відображають певні зрушення у інноваційному потенціалі;
- поділ сукупності інноваційних проблем на блоки перспективних та поточних завдань підприємства;
- розробка системи взаємовідносин персоналу, що пов'язана із вирішенням поточних та інноваційних завдань;
- розроблення системи інформації щодо впровадження інноваційного потенціалу та оцінка його ефективності із позицій прибутковості на різних стадіях життєвого циклу інноваційного процесу;
- формування системи цільових показників при здійсненні інноваційної діяльності [3, с. 60].

Інноваційний потенціал кожного підприємства залежить від масштабів та специфіки його діяльності, а ступінь використання інноваційного потенціалу визначає його інноваційні можливості та здатність підприємства сприймати нововведення. Вагомий вплив на розвиток інноваційного потенціалу підприємства становлять фактори ринкового середовища.

Найслабшою ланкою розвитку інноваційного потенціалу виступає відсутність ефективного механізму управління.

Проведений аналіз забезпечив виявлення кола основних проблем управління інноваційним потенціалом підприємства, а саме:

- брак фінансових коштів, що характеризується пошуком джерел фінансування і раціональним використанням наявних перспективних напрямів інноваційної діяльності;
- відсутність методики для комплексної оцінки інноваційного потенціалу підприємства;
- необхідність технологічного та постійного переоснащення виробництва сучасним обладнанням;
- підвищена можливість виникнення ризиків, що обумовлена високою невизначеністю результату;

– відсутність потрібної інформації про потреби ринку в інноваційній продукції;

– недосконалість мотивації персоналу та не врахування підвищеної значимість окремих фахівців;

– неефективна робота маркетингової служби [4, с. 5-7].

Для забезпечення сталого розвитку інноваційного потенціалу підприємства є необхідним застосування ефективного механізму управління, який забезпечить формування і реалізацію найприйнятнішого варіанту розвитку, що забезпечить у ситуації, що склалася найкращі кінцеві результати.

З метою швидкого реагування на зміни у ринковому середовищі, підприємствам необхідно ефективно використовувати усі наявні можливості, для того, щоб усі його ланки були готовими до сприйняття змін.

Інноваційний потенціал підприємства буде високим, при виконанні наступних умов:

- мотивація організаційних змін;
- здійснення регулярного моніторингу якості управління;
- надання пріоритету функціям дослідження;
- пошук та інтелектуального розвитку.

Залежно від стану інноваційного потенціалу підприємства проходить вибір та реалізація інноваційної стратегії, тому визначення його впливу на розвиток підприємства має надзвичайно важливе науково-практичне значення і є необхідним елементом постійного моніторингу рівня розвитку підприємства.

Інноваційний потенціал підприємства є багатокомпонентною динамічною системою, що є важливою умовою для його економічного розвитку. Наявність необхідної технічної бази, відповідного наукового потенціалу, фінансових ресурсів, контролю якості продукції, вивчення потреб ринку, розвиток технологічної інфраструктури і наявність резервів капіталу та ресурсів дають можливість реалізовувати наявний інноваційний потенціал і зробити певні кроки з метою можливості його підвищення [5, с. 237].

Збільшення інноваційного потенціалу підприємства може здійснюватися лише завдяки розвитку його складових, внутрішнього середовища та з допомогою інших потенціалів. Визначення впливу та стану інших системоутворюючих потенціалів на інноваційний потенціал і розвиток підприємства загалом можна проводити за допомогою оцінювання готовності усіх структурних підрозділів підприємства до реалізації інноваційних проектів та оцінки поточного стану при реалізації інноваційних проектів. Другим важливішим етапом при визначенні впливу на розвиток підприємства інноваційного потенціалу є оцінка якості й інноваційно-інвестиційної привабливості проектів. При цьому, виконання поточних інноваційних процесів на відповідному рівні є ознакою високого інноваційного потенціалу, і, відповідно, готовності підприємства до реалізації нових проектів.

Інноваційні можливості підприємства передусім характеризуються його забезпеченістю власними економічними ресурсами. При цій умові суб'єкти господарювання будь-якої форми власності можуть реалізовувати свою інноваційну стратегію без залучення запозичених коштів. При цьому, серед ряду чинників, які стримують інноваційну активність підприємства є: недостатня фінансова підтримка держави, нестача власних коштів, недосконалість законодавчої бази, тривалий термін окупності нововведень та високі економічні ризики. На розвиток інноваційного потенціалу підприємства, негативно впливає відсутність розуміння в керівників та менеджерів підприємств необхідності впровадження портфеля інноваційних проектів та їх фінансування [6, с. 197].

Розуміючи під інноваційним потенціалом підприємств його здатність та приховані можливості розвитку його інноваційної діяльності також варто враховувати розвиток цілісної системи факторів і умов, які необхідні для його втілення.

Здійснення інноваційної діяльності на підприємстві залежить від ряду різноманітних зовнішніх і внутрішніх чинників, зокрема:

- наявні темпи науково-технічного прогресу;

- глобалізація та інтернаціоналізація економіки;
- адміністративна перебудова систем управління;
- посилення конкуренції;
- розвиток інформаційних технологій;
- наявність якісних та кількісних зрушень на ринку праці.

Головною умовою для успішної діяльності підприємства є її постійна трансформація, потенціал якої залежить від сукупності вільних у відповідний момент часу ресурсів, а результативність та доцільність зміни в межах трансформаційних процесів визначають рівнем економічного ризику, який супроводжує дані процеси [7, с. 134].

Особливої актуальності набуває: застосування простих форм управління та надто великий штат управлінців; поєднання примусу та свободи; встановлення стандартів якості роботи та вимога їх дотримання; керівництво у єдності групової самоорганізації та єдиноначальності. Аналіз умов середовища бізнесу показує конкуренцію, яка посилюється із усіх напрямів діяльності підприємства.

Принципи сучасного управління підприємствами підштовхують їх керівників до швидкого прийняття рішень, постійного контакту з споживачами, наданням підлеглим права прийняття відповідних рішень, заохочення їх підприємницьких здібностей. Наголос зміщується на важливу область даного бізнесу, орієнтацію саме на ті області, що найкраще відомі і де є більше вміння та накопичений досвід.

Висновки. Отже, створення ефективного механізму управління інноваційним потенціалом на підприємстві дозволяє приймати обґрунтовані рішення у сфері управління на відповідному стратегічному рівні, знижувати ризик інноваційної діяльності у результаті впровадження комплексного оцінювання інноваційного потенціалу, підвищення ефективності використання наявних ресурсів підприємства.

Бібліографічний список:

1. Гавва В. Н.. Потенціал підприємства: формування та оцінювання : [навч. посіб.] / В. Н. Гавва, Е. А. Божко. — К. : Центр навчальної літератури, 2004. — 224 с.
2. Чоботар. С.В. Інноваційний потенціал підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/Okt/18_Chebot.htm.
3. Шипуліна, Ю.С. Критерії та методика діагностики інноваційного потенціалу промислового підприємства / Ю.С. Шипуліна // Механізм регулювання економіки. – 2008. – № 3 (1). – С. 58 – 63.
4. Іванілов О.С. Інноваційний потенціал підприємства / О.С. Іванілов, О.М. Таряник // Економіка, фінанси, право. – 2004. – № 12. – С. 5–7.
5. Стадник, В.В. Інноваційний менеджмент: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / В.В. Стадник, М.А. Їохна. – Київ: Академвидав, 2006. – 464 с.
6. Бондарчук, М.К. Характеристика складових інноваційного потенціалу господарських структур в системі «інновації – фінанси – виробництво» / М.К. Бондарчук, Я.Р. Біленська // Сучасні проблеми економіки і менеджменту : тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. – С. 197 – 198.
7. Петрович Й.М. Інноваційний потенціал управління організацією: [монографія] / Й.М.Петрович, Л.М. Прокопишин – Рашкевич // Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010. – 184 с.